سەرنجێك لەبارەی کتێبی ڕواندز مێژوو وبیرەوەری … سەدیق سەعید ڕواندزی

(ڕاستکردنەوەی مێژووێکی ناتەواو)

یەکێك لەوبوارەگرنگانەی پێویستی بەقوڵبوونەوە و وردەکاری و ساغکردنەوەهەیە، بواری مێژووە. نووسین و توێژینەوەلەبواری مێژوودا، ئەرك وبەرپرسیاریەتییەکی ئاکاری وکۆمەڵایەتی گەورەیە. چونکە لەڕێگەی مێژوو، ئێمەئاشنای ڕابردوو، ڕووداوو دیاردەکانی ژیانی پێشوترمان دەبین. لەمێژوودا، گرنگترین بنەما کەپێویستە ڕەچاوبکرێت، بێلایەنی و سەربەخۆبوونە. واتەنووسینەوەی ئەوەی هەیە وەك خۆی نەك ئەوەی نووسەری مێژوودەیەوێت. لە بنەڕەتیشدا، نابێ ئەوەمان لەبیربچێت کەمێژوو ئەوەیەکەڕوویداوە، نەك ئەوەی کەدەگێردرێتەوە. ئەگەرمێژوو، نووسین وگێڕانەوە بێت، ئەوا هەمووومان دەبینە مێژووناس. بەڵام بەپێچەوانەوە، ئەوەی ڕوویداوە ئەوەمێژووە، کەدەبێ تەنها لەدیدگایەکی مێژوویی، بەدەر بەلەبەرچاوگرتنی هەرتایبتمەندییەکی کەسی، یاخود کۆمەڵایەتی، یاخود سیاسی و ئایدۆلۆژی ببینین. بۆیەشە دەبینین زۆرجار لەمیانەی خوێنەوەی مێژووی ڕووداوێك ئێمە جۆرێك لەگومانمان بۆ دروست دەبێت.

چونکە هەرمێژووە دەتوانێت ڕاستییەکان وەك خۆی بنووسێتەوە، یاخودچیڕۆکێك لەچەواشەکاری دروست بکات. لەلایەکی دیکەوە، مێژوو وەك ناونیشان هەرتەنها بوارێکی دیاریکراوناگرێتەوە، بەڵکوچەندان لایەنی دیکەی وەك سیاسی وجوگرافی و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی لەخۆدەگرێت. بۆیەگرنگە ئەوانەی مەبەستیانە لەبواری مێژوودا کارێك بکەن، سەرەتا میتۆدچوارچێوەی ئەوکارکردنەیان دیاربکەن.چونکە زۆرئەستەمە بەتەنها لەدووتوێی ڕاپەڕەکانی کتێبێکدا،بتوانرێت هەموولایە نەشاراوەکانی مێژووی شارێك یاخود کەسایەتییەك بخرێنەڕوو. بەپێچەوانەوە کارێکی لەوشێوەیە، دەبێتە مێژووێکی نیوەچڵ و ناتەواو. لەوڕوانگەیەوە کتێبی(ڕواندز مێژوو بیرەوەرییەکان) یەکێکە لەوکتێبانەی کەلەڕووی ناونیشانەوە، ناونیشانێکی فراوان و هەمەلایەنەی هەیە، بەڵام لە ڕووی ناوەڕۆکەوە چەندین کەموکورتی و ناتەواوی هەیە. ئەگەرنووسەری کتێبەکە، تەنها لایەنێکی فەرهەنگی، یاخود سیاسی، یاخود کۆمەڵایەتی یان هەرلایەنێکی

دیکەی وەرگرتبا، بەبڕوای من نەئەکەوتە ئەو هەڵانەوە.وەلێ چونکە هەوڵیداوە زۆرترلەبوارێکی مێژووی وەربگرێت، ئیدی سەرەنجام مێژووێکی ناتەواوی بۆنووسیونەتەوە. لەڕاستیدا، مێژوو زانینە، هوشیاریەکی قووڵی دەوێت.

دەبێ ئەوەی کاری تێدا دەکات بەبیرتیژی وهەستیاریەوە توێژینەوە بکات. بۆئەوەی سەرەنجام مافی هیچ لایەکییان پشتگوێ نەخات. لەمێژوودا بۆلایەنی گرنگە.نابێ ئەوەی مێژوو دەگێڕێتەوە، لەژێرکاریگەریەتی هیچ دیدگایەك حوكم بەسەرشتێك دابدات. ئەم کتێبە لەچەندین لایەنەوە پێویستی بەڕاستکردنەوەیە. پێشتریش چەندنووسەرێکی دیکە لەبارەی لایەنێکی دیاریکراوی شاری ڕواندز کتێبیان نووسیوە، وەك لایەنی جوگرافی و سرووشت و بەربوومە کشتوکاڵی و ناوی کارێز و دیاردە سرووشتییەکان و چەند لایەنێکی دیکە(وەك نووسینەکانی مامۆستا ئومێد شێرکۆ کە جێگەی پێزانینن). بۆیە سەرلەنوێ باسکردنەوەیان لەو کتێبەدا، هیچ خستنە سەرێك بۆخوێنەران زیادناکات.دەبوو ئامادەکاری کتێبەکە، لەمێژووی ئەولایەنانەی کۆڵیباوە کەتاکوئێستا بەرباس نەدراون. ئەم کتێبە لەدووبەشی سەرەکی کەچەندین بابەتی دیکەیان لێدەبێتەوە، پێکهاتووە.

لەبەشی یەکەمدا بەگشتی مێژووی ڕواندزومیرانی سۆران بەرباس دراون.هەرچی بەشی دووەمی کتێبەکەیە کەئەویان زۆرترجێی سەرنجی ئێمەیە، باسی سنووری جوگرافی و کارگێڕی شار، باسی کەسایەتییەکان، پیشەوەرەکان، خوێندن، هونەرو شاعیرەکان دەکات.ئامادەکاری کتێبەکە، چۆنی مەبەست بووبێت بەوشێوەیە لەباسەکان دواوە. بەبێ ئەوەی ڕەچاوی هیچ بنەمایەکی لۆژیکی و زانستی بکات. بۆنموونە: دەکرێ بپرسین ئامادەکاری کتێبەکە، لەسەرچ بنەمایەك کەسایەتییەکانی شاری دیاریکردووە؟ کامانەن تایبتمەندیەکان؟ ئایاکەسێك کوتاڵ فرۆش بێت بەسەبۆئەوەی ناوی بچێتە ڕیزی کەسایەتییەکانەوە؟دەبوو نووسەری کتێبەکە ئاگایی ئەوەی هەبووایە کەکەسایەتی ئەومرۆڤانەن کەڕۆڵێکی داهێنەرانەیان لەمێژوودا گێڕاوەوخزمەتیان بەشارەکەکردووە.دواتر ڕەنگە ئەوانە بەلای نووسەری کتێبەکە کەسایەتی بن، بەڵام ئایا لای هەمووان وایە؟ بێگومان نەخێر.لەو ڕوانگەیەوە ئێمە لەم وتارەدا بەکورتی و پوختی بەشێك لە کێماسیەکانی ئەو کتێبە دەخەینە ڕوو. بۆ ئەم مەبەستەش، تەنها لەسەربەشی دووەمی کتێبەکە دەوەستین و بەشی یەکەمی بۆ کەسانی پسپۆر لەوبوارە جێدێڵین.

لێرەوەش برگەبەبرگەی بابەتەکانی کتێبەکە دەخەینە ڕوو، دواتریش ئەوهەڵانە ڕاست دەکەینەوە کە نووسەری کتێبەکە تێی کەوتووە بەهۆی ئەوەی پرس و ڕاوێژی بەکەس نەکردووە، کەبەداخەوە پەتایەکی گەورەی زۆربەی نووسەرانی ئێمەیە کەشەرم لەپشتەوەیتی. بەومانایەی چۆن دەبێت کەسێك لەوشارەزاتربی□ت و ئەوخۆی هەمووشتێك دەزانێت. لەبەشی دووەمی کتێبەکەیدا، نووسەر ئاماژەی بەچەندلایەنێك کردووە، کەلەخوارەوە ئاماژەیان پێدەکەین:_

یەکەم:_ سنووری جوگرافی و کارگێڕی ڕواندز:_

نازانم نووسەر لەدیاریکردنی سنووری جوگرافی و کارگێڕی شاری ڕواندز، پشتی بەچ نەخشەو ئامارێك بەستووە.ئایا لەیەکەی کارگێڕی شار، یاخود بەشی ئامارو بەدواداچوون پرسیویەتی چ شوێنێك سنووری ڕواندزە؟ بۆنموونە: لەڵاپەڕە(226)دا نووسیویەتی(دۆڵی ئاڵانەو دۆڵی بێخال). سەرەتا دەبوونووسەرئەوە بزانێت گوندەکانی دۆڵی ئاڵانە نەلەڕووی کارگێڕی، نەلەڕووی جوگرافییەوە هیچ پەیوەندییەکیان بەقەزای ڕواندزەوەنییە.بەڵکوئەمانە سەربەناحیەی خەلیفان وقەزای سۆرانن. ئەمە لەلایەك لەلایەکی دیکەوە زۆرم پێ سەیرە کەسێك لەڕواندز ژیاو گەورە بێت ولەبواری مێژووی شاریشدا کتێب بنووسێت، بەڵام نەزانێت شتێك نییە بەناوی(دۆڵی بێخاڵ). بە□َ َکوتەنها گوندێك هەیەبەناوی بێخاڵ. نووسەرهەرلەوبەشەدا، ناوی چەندگوندێکی نووسیوە کەدەکەونە سنووری قەزای ڕواندز. بەڵام سەیرلەوەدایە، قەڵەمبازی کردووە. بۆ نموونە:باسی کەڵێتەو وەرتێ دەکات،بەڵام پیروسوان و بەرسیرینی بازداوە، کەنیوئەوەندەی وەرتێ لە ڕواندزدوورنینە. هەمیشەش وەرتێ و دۆڵی خانەقا، لەباڵەکایەتی نزیکە وەك لەدەوروبەری ڕواندز.هاوکات ناوی ئەوگوندانەشی بیر چووەکەهەموویان سەربەڕواندزن. ئەوانیش:_(پیروسوان_بەرسیرین_ زەروا_ جنێراوە_ چنێران. زارگەڵی_ بۆکریسکان_پردەشاڵ_بێلینگر_بەرسول _چۆمەرخین_بانەسارد).ڕەنگە هی تریش هەبن، وەلێ ئێمە بەخەیاڵمان دانەیەت. هەرلەو بابەتەدا، نووسەر بەئارەزووی خۆی سنووری دۆڵ و شاخ و گردی دیاریکردووە. نووسیویەتی:_(دۆڵی خاڵە ڕەش لەخەلان بیاوکۆتایی دێت). لەکاتێکدا هەموومان دەزانین دواسنوورو خاڵی گەلی خاڵە ڕەش، سەرچاوەی ئاوی بێخاڵە لەو شوێنگەی تێکەڵ بەئاوی ڕووباری کاولۆکان دەبێت.بەهەمان شێوە نووسەرلەناساندنی ناوی کانیاو ئەشکەوتەکاندا، دەیان کارێزی بەناوبانگ و ئەشکەوتی بیرچووە کەزۆرلەوانە ناسراوترن کەلە کتێبەکەیدا باسی کردوون.

دووەم:_ کەسایەتییەکان:_

پێکەموکورترین بەشی ئەوکتێبە، کەسایەتییەکانە. نازانم کەسایەتی لەڕوانگەی نووسەری کتێبەکەوەچ شوناسێك دەگرێتەوە. کێ کەسایەتییە؟ بێکەسایەتییە؟ چۆن بێتەکەسایەتی؟ ناکرێت لەناساندنی کەسایەتییەکانی شاردا، ڕەچاوی هیچ شوناسێك بکرێت و بکرێتەپێوەر. وەك خزمایەتی و برادەرایەتی ودەوڵەمەندی وکوێخایەتی و زۆرشتی دیکەش. نووسەری کتێبەکە، هەرکێی ئارەزوو کردبێت، وەك کەسایەتی بەناوبانگی شاربەخوێنەرانی دەناسێنێت. بۆمن وەك خوێنەرێك و هاوڵاتییەکی شاریش،ئاسایە ئەوانە هەلاوێرد بکەم. بەڵام بۆخوێنەرێکی دیکەی ناڕواندزی، ڕەنگە وابزانێت ئەمانە هەموویان داهێنەروبلیمەت وخزمەتکاری ڕواندزبوونە.بێگومان ئەمەم بەلاوەئاساییە، وەلێ ئەوەی جێگەی ڕەخنەوڕەتکردنەوەیەئەوەیەکە تۆ بڕی خۆت لەکەسانێك ببوێری کەشاری ڕواندزبەمێژوو قەرزاریانە.کە ڕۆڵێکیان هەبووە لەبەرزکردنەوەو نەخشاندنی مێژووی ڕواندزلە دووتوێی لاپەڕەکانی مێژوودا.نووسەرلەکتێبەکەیدا،ئەگەرچی لەپەراوێزی بابەتێکەوە ئاماژەی بەناوی(مامۆستاوهونەرمەندی پێشەنگ زرارمحمد) داوە، وەلێ بەبڕوای من دەبوو لەبابەتێکی درێژو لە پاژێکی سەربەخۆدا، دەیان لاپەڕەی لەسەرژیان و داهێنانەکانی ئەو مامۆستایە بنووسیبا.

نازانم ئەگەرناوبراو لەڕێزی کەسایەتییەکانی شارنەبێت کێی ترکەسایەتییە؟ ئەوهونەرمەندە ڕۆڵێکی هەرەگرنگ و بناغەدانەری بینیوە لەدەسپێکی هونەرلەشاری ڕواندزبەهەموولقە جیاوازییەکانییەوە. مامۆستا زرارچەندین نەوەی لەبواری هونەرییەوە پێگەیاندووە کەئێستا کەسانی داهێنەرن لەسەرئاستی کوردستان. هەرکەسێك باسی ڕواندزو هونەربکات، باسی مێژووی شاربکات، وەلێ مێژووی ئەوهونەرمەندە نەبینیت، بەبڕوای من هەوڵێکی بێهودەی داوە. مێژووی هونەرلەڕواندزبەستراوە بەناوی ئەوهونەرمەندەوە، ئیدی چۆن دەبێت بەیەك دوو دێڕولەپەراوێزدا ناوی بهێنین؟من دەزانم و ئاگادارم لەئاستی کۆمەڵایەتی و پەیوەندی کۆمەڵایەتیدا، زۆربەی ئەوانەی مامۆستا زرار پێی گەیاندن، چ کەسانێکی بێ وەفاو هەڵپەرست وخۆپەرست بەرامبەربەودەرچوون، بەڵام نابێ ئێمە لەنووسینەوەی مێژوودا هەمان ڕێگەی ئەوان بگرین و ستەمی لێبکەین.مامۆستا زرارشایستەی ئەوەیە چەندین کتێبی لەبارەوە بنووسرێت، نەك تەنها لەپەراوێزی بابەتێکدا ناوی بهێنین. دیسانەوە نووسەرناوی کەسایەتییەکی دیکەی وەك خوالێخۆشبوو(عەلی مەکتەبە)ی بیرچووە،

هەرچەندە بەکورتی ئاماژەی بەویش کردووە. بەڵام من دەپرسم کەسێك لەساڵی 1943دا، کتێبخانە بکاتەوەهەوڵی خوێندن وبەکلتووریکردنی خوێندنەوە بدات، لەکاتێکدا ئەوسەردەمە سەردەمی دەرەبەگایەتی و ئـــایینگەرایی و دواکەوتـــوویی بووە،ئـــاخۆ ڕۆڵ لەوەنیشتمـــانی تروەم□ژوویيتردەبێت؟ نازانم نووسەری کتێبەکە، چۆن بوێری ئەوەی هەبـــووە بەکـــورتی و ڕاگوزەرلەبـــارەی ئـــەو کەسایەتییـــانەوە بـــدوێت لەکاتێکدا چەندین ڵاپەڕەی بۆکەسانێك تەرخانکردووە کەنیوئەوەندەی ئەوانـــە ناوبانگییـــان لەشـــاردا نییـــەو ســـەرقاڵی ژیـــانی زەنگینـــی وتـــایبەتی خۆیـــان وکۆکردنـــەوەی پـــارەبوونە. لەڕاستـــیدا لەبـــارەی کەسایەتییەکـــانەوە ســـەرنجی زۆرم مـــاون، وەلێ مشتێـــك نمـــوونەی خەروارێکە.

سێیەم:_ کوردایەتی و خەبات لەڕواندز:_

بێگومان وەك حوێنەرێك و هاووڵاتییەکی شاریش،تووشی شۆك بووم کاتێ بینیم نووسەری کتێبەکە، تەنها بەدووڵاپەڕی ئەی فۆڕباسی کوردایەتی وپێشمەرگەی کردووە. نووسەربیری چووە باسی شارێك دەکات کەمەڵبەندی کوردایەتی و خەبات و قوربانیدانە.بێ ئاگابووە لەوەی باسی شوێنێك دەکات هەرگیز پۆڵووی شۆڕش و پێشمەرگایەتی تێدا نەبۆتە سووتو، بەڵکو بەشنەبایەك گەشاوەتەوە. شاری ڕواندز لە مێژووی شۆڕشەکانی کـــورددا، یەکێکـــە لەشـــارە هەرەدیارەکـــان. چ لـــە شۆڕشـــی ئەیلـــول،چ لەشۆڕشی دوای نسکۆش سەدان ڕۆڵەی تێکۆشەری پێشکەش بەنیشتمان کردووە. کوردایەتی لەڕواندز، ئەنسکلۆپیدیاو فەرهەنگە، نەك تەنها بەدووســێ ڵـــاپەڕەیەك بـــاس نـــاکرێت، بەڵکوتەنهـــا قۆنـــاغێکی شۆڕش چەندبەرگی کتێبێکی دەوێت. هەربۆنموونە:تەنها شەهیدانی سەنگەری یەکێتی سەدان شەهیدە، ئەمە وێرای شەهیدە تێکۆشەرەکانی هاوڕێیانی شیوعی وپارتی و سۆسیالست و هێزەکانی دیکە.کەچی نووسەری کتێبەکە بەتەنهاناوی چەندشەهیدێکی نووسیوە. لەئەنفالەکاندا، پێشمەرگەکانی دۆڵی ئاکۆیان بۆماوەی سێ مانگ شەڕی دەستەویەخەیان کردوو کێل کێل و جوانەگایان جێ نەهێشت. تاکودواییین هێزلەئەنفالدا پاشەکشەیان کرد.کوردایەتی لەڕواندزئەوەنییەکەنووسەری کتێبەکە تێی گەیشتووەو بەرباســـــی داوە. ڕوانـــــــدزوکوردایەتی و پێشمەرگە،دووانەیەکن هەرگیزلەیەکتری جیاناکرێنەوە. ناکرێت باسی بابەتێکی قووڵ ومێژوویی لەوشێوەیەبکەین بەڵام مافی خۆی نەدەینێ. چۆن دەبێت باسی کوردایەتی بەدووسێ ڵاپەڕەبکەین وناویشی بنێین مێژوو.ڕەنگـــە بەکـــورتی مـــافی بـــابەتێکی لەوشێـــوەیە نەدەیـــن. بۆیەباشتربوونووســـەری کتێبەکـــە، مەســـەلەی کـــوردایەتی و تێکۆشـــانی

خەڵکی ڕواندزبێکەسانێك جێبهێڵێت کەزانیاریی وەمێژووی زیاتریان لایەلەم ڕووەوە.نەدەبوو نووسەرناوی چەندشەهیدێکی تێکێشەربنووسێت، بەڵام سەدانی تر نەنووسێت.

چوارەم:_ شاعیرەبەناوبانگەکانی ڕواندز:_

لەوباسەیدا، نووسەری کتێبەکە ناوی چەند بەڕێزێکی نووسیوە، وەك شاعیرانی هەڵکەوتوو بەناوبانگی ڕواندزەیاناناسێنێ.بەڕێزم بۆئەوبەڕێزانەوبەرهەمەکانیان هەیەولەوەدا هیچ کێشەیەکم نییە. تەنها دەمەوێ لەسەرئەوە بووەستم کەشاعیری بەناوبانگ یانی چی؟ ئایابەناوبانگ بوون بەشیعرەیابەناو؟ نووسەری کتێبەکە بەپێی کام توێژینەوەو لێکۆڵینەوەی ئەدەبی لەشیعری ئەوشاعیرانەداگەشتێتە ئەودەرەنجامەی ئەوشاعیرانە بەناوبانگ نیشانبدات،بەڵام دەیان شاعیری جوانووسی دیکەی شارەکەمان پشت گوێ بخات.ئێمەمانان کەساێڵانێکە لەنێوکایەی شیعروخوێندنەوەی شیعردایەن، تاکوئێستا ئەومافەمان بەخێمان نەداوە بەهیچ کام لەوشاعیرانە بڵێین بەناوبانگ. بێگومان نەك لەبەرئەوەی بەتواناودەقی جوانیان نییە، بەپێچەوانەوە لەسەرێنگەی ئەوەی شوناسێکی لەوشێوەیە بەرپرسیاریەتییەکی ئەدەبی ومێژوویی گەورەیە. کەچی نووسەری کتێبەکە هاتووەناوی چەند بەڕێزێکی نووسیوەو بەشاعیری بەناوبانگ دەیاناسێنێت کەهەندێکیان تاکو ئێستا تەنها لەفەیسبووك شیعردەنووسن و تاکەیەك کۆمەڵە شیعری بڵاوکراوەشیان نییەو بگرە شیعرەکانیشیان لەئاستی ناوەڕێکدا شیعری یەکجار لاوازوناهونەرین. وێڕای هەموو ئەمانەش، نووسەری کتێبەکەلەکاتێکدا باسی ئەوکەسانە دەکات، بەڵام چاوی لەئاست چەندین شاعیری دیکەی شاری ڕواندز نووقاندووە.

لەڕواندزچەندین شاعیری دیکە هەن.وەك:_(ئاکۆ ئاکۆیی_ ئازاد جوندیانی_ تالب سەرانەیی_ مستەفای سۆفی عەلی_ _یاسین برایم کەزێرتر شیعربۆ منداڵان دەنووسێت _)و چەندانی تریش.هەرلەبابەتی شاعیرانی بەناوبانگی ڕواندز، ئامادەکاری کتێبەکە هەڵەی سەیری وایکردووە، جێگەی سەرسوڕمانە. بۆنموونە: پارچە شیعرێکی (خەیام)ی شاعیری کردووە بەهی (نەزهەت)ی شاعیر. یاخودپێرستی ناوی شیعرەکانی کۆمەڵە شیعرێکی (ئیسماعیل کوردە)ی کردووە بەهەڵنراوەو ناوی ناوە هەڵنراوەی یەکەم. نووسەر لەوەدوورتریش دەڕوات ودەنووسێت شیعرەکانی هەندێکیان قوڤسن وهەندێکیشیان قسەوباسی ئاساین. وەك خوێنەرێکی بەردەوامی شیعر،دەمەوێ لەنووسەری کتێبەکە بپرسم قسەوباسی ئاسایی شیعرە؟.شایەنی ئامازەکردنەکاك سالح خۆشی خستۆتەڕێزی ناوی ئەوبیست

شاعیرەهەڵکەوتووەوبەناوبانگەی شاری ڕواندز!!.گەرچی داوای لێبووردنیش لەوانی تردەکات کەناویانی نەنووسیوە،بەڵام دەکرێ کەسێك مێژووبنووسێتەوە، بەڵام بەنیوەناچڵی و ناتەواوی؟یان چ لایەنێکی مەبەست بووئەوەبنووسێت، ئەوانی تریش فەرامۆش بکات؟.

پێنجەم:_ قوتابخانەکانی ڕواندز:

نووسەرلەکتێبەکەیدا، چەندێا پەڕەیەکی بۆناوی قوتابخانەکان و پەروەردەوفێرکردن، تەرخانکردووە. تیایدالەئامارێکدا ناوی چەند قوتابخانەیەکی نووسیوە. وەلێ چونکە هیچ شارەزایەکی لەناوی قوتابخانەکان نەبووەوڕاوێژیشی بەکەس نەکردووە ئیدی کەوتۆتە هەڵەی سەیرەوە.کەلێرەدا ئاماژەیان پێ دەدەین:

1-نووسیویەتی:_(قوتابخانەی دێدار). ئێستا هیچ قوتابخانەیەك لەسنووری پەروەردەی ڕواندز نییە ناوی قوتابخانەی دێداربێت. گریمان ئەگەرنووسەرپاساوی ئەوە بێت کەئەو، ئەو زانیاریانەی لە کاتێکدا تۆمارکردووە کەقوتابخانەکەهەبووە، ئەواپاساوێکی لاوازە. چونکە ئەوباسی قوتابخانەی دیکەدەکات، کەدووساڵە لەسنووری پەروەردە ی ڕواندزکراونەتەوە.
2_دووجارناوی قوتابخانەی گەردەگەردی نووسیوە.
3_نووسیویەتی:_(قوتابخانەی پێنووس بۆکوڕان وکچانە). بێگومان ئەمەهەڵەیە. چونکەئەوقوتابخانەیە تەنها ڕەگەزی کوڕلەخۆدەگرێت و پۆلەکانی هەفت و هەشت و نۆی بنەڕەتی دەگرێتەوە.
4_نووسیویەتی:_(قوتابخانەی کاولێکان) هەڵبەتە کاولێکان نییەو ئێستابۆتەقوتابخانەی تاتانی بنەڕەتی.
5_لەگوندی بێخال، تەنها قوتابخانەی بێخاڵ نییە وەك ئەوەی نووسیویەتی، بەڵکوقوتابخانەیەکی دیکەش هەیەبەناوی ئاریا.
6_نووسەرقوتابخانەی سیستەمی خێرای بە(نەهێشتنی نەخوێندەواری نووسیوە). لەکاتێکدائەمەسیستەمێکی تایبەتەونەهێشتنی نەخوێندەواری نییە وەك ئەوەی نووسەرتێی گەیشتووە.
7_نووسیویەتی:_(سێ قوتابخانەی دواناوەندی لەسەنتەری شارهەن). بێگومان هەفت قوتابخانەن نەك سێ.
8_ نووسەرشوناسی سەرەتایی لەجیاتی بنەڕەتی بۆقوتابخانەکان نووسیوە، لەکاتێکدا یانزەساڵە قوتابخانەکان بوونەتە بنەڕەتی و بەناوی سەرەتایی نەماوە.

شەشەم:_ هونەرو هونەرمەندان:_

لەکتێبەکەیدا، نووسەر بابەتێکی بەناوی هونەرو هونەرمەندانی ڕواندز نووسیوە. بەڵام تەنها باسی مۆزیك وشانۆ دەکات. باسی شێوەکاری و وێنە کێشان وهونەرەکانی دیکە ناکات.وەك ئەوەی ئەوانە ناچنەخانەی هونەرەوە. وێڕای ئەمانەش، لەوبابەتەیەدا کاك سالح چەندهەڵەیەکی کردووە، کە ئاماژەیان پێ دەدەین:_

1_نووسیویەتی:_(تیپی پاشای گەورە لەساڵی 1979) بووە ناسراوترین تیپ. لەکاتێکدا ئەم تیپە یەکەم بەرهەمی لەساڵی 1983 تۆمارکردووە، ئیدی نازانم چۆن لەو ساڵەدا بۆتە ناسراوترین تیپ؟.

2 نووسیویەتی:(تیپی پاشای گەورە بووەهۆی دامەزراندنی کۆمەڵەی هونەرو وێژەی کوردی). نازانم کەسێك لەبواری مێژوودا کتێبی قەبەبنووسێت، چۆن ئاگاداری وردەکارییەکان نییە. کۆمەڵەی هونەرو وێژەی کوردی لە 20_8_1978 دامەزراوەو هیچ پەیوەندی بەتیپی مۆزیکی پاشای گەورە نەبووە. بەڵکو ڕێکخراوێکی هونەری سەربەخۆبوو، کەمەڵبەندی گشتی لەهەولێربووە.

3 نووسیویەتی:(پەیمانگای هونەرە جوانەکانی ڕواندز بەشی شانۆو وێنەو مۆزیك لەخۆدەگرێت). بەڵام بۆ زانیاریی نووسەری کتێبەکەو ڕاستکردنەوە بۆخوێنەرانیش، بەشی شانۆ لەپەیمانگای هونەرە جوانەکانی ڕواندز نییە.

شەشەم:_ هەڵەی دیکە:_

لەڕاستیدا، کتێبەکەی کاك ساڵح لەزۆرڕووەوە پێویستی بە ڕاستکردنەوەو بژارکردن هەیە. چ لەڕووی زمان وداڕشتن وڕێنووس وڕێساکانی نووسینەوە، کەلەوبارەیەوەهیچ شتێك ناڵێین چونکە دەزانین ئەزموونی نووسینی نییە. بەڵام دەیان هەڵەی دیکەی مێژووی ڕووداوەکان و بەروارەکانی کردووە.ناوی چەندان پیشەوەروئەوانەی لەبوارەجیاوازەکانی دیکەبەسەریکردوونەتەوە، بیرچووە. کەهەندێکییان لەکاروپیشەکەیان ناسراویشن.کە نامەوێ ئاماژە یان پێ بدەم چونکە کاتی دەوێ و ئەمەش بۆئێمەدەبێتە دابڕان لەخوێنەوەی بەرهەمی دیکە. ناکرێ مێژوو بەنیوە ناچڵی بنووسرێتەوە.دەبوونووسەری کتێبەکە، بوارێکی دیاریبکردایە کەلەگەڵ توانستی ڕۆشنبیری و بواری کارکردنی ئەویەکبگرێتەوە. نەك چەندان لایەنی جیاواز و مێژوو، ڕووداوی هەمەجۆربئاخنێتە کتێبەکەی.زۆرزەحمەتە تەنها لەبوارێکدا، هەموولایەنەمێژووییەکانی کەسانێك و شارێك بەسەربکەینەوەو مافی تەواوی خۆشی بدەینێ. بەڵام پێدەچێ نووسەری کتێبەکە، ئەو هەوڵەی دابێت و بەداخەوە تیاشیداسەرکەوتوونەبووە. ئاخرکوردەواری وتەنی (پێنچ کاڵەك

بەدەستێك هەڵناگیرێن)…

سەدیق سەعید ڕواندزی
-________

*پەراوێز_ ناوی کتێب(ڕواندز مێژوو بیرەوەرییەکان)/ نووسینی(سالح محمد سالح) بڵاوکراوەی کتێبخانەی ئەحمەدی خانێ_ سۆران ..2018

تێبینی/ئەم بابەتە بە دووبەش لە هەفتەنامەی(ڕێگای کوردستان) ئۆرگانی حزبی شیوعی کوردستان ژمارەکانی(1152و1153)ی ڕۆژانی 11-18ی 12-2018 بڵاوکراوەتەوە…..

چ ژیانێکە … ئەحمەد حاجی سامی

بۆ ئارەزوو و
بۆ ویژدانانە،
کەوتینە بەسەی تەمەنەوە.

لە وەهمی خودایەکی مەهرەباندا
فڕێدراینە دۆزەخ و
لە دوورگەکانی هەقیقەت سووتاین.

سەیرکە چەندە پێشەکاوین،
ئاخر ئەمە،
باڵندەکانمان بۆ ڕەنگ نەکردبوو،
سەوزاییەکانی بەهەشتمان پیس نەکردبوو،
فریشتەی گیانکێشانمان بەدیل نەگرتبوو،
تەنها؛
ویستمان
تۆنۆتی ئاوەکان بشکێنین،
نانی بەسەرپەرشتان بدەین،
گەڵا نەوەریوەکان بدەینە با و
بەفری چەندین ساڵەی نەوانمان بتوێنینەوە.

نەفرەت کراین و
ڕمەکانیان خستە دڵمان،
دیوارێکی مۆدێرنیان لە نێوانمان درووستکرد.
زیندان؛
قوتیداین و فووی کردە ناخمان،
بەستەلەکی کەڵەکەبووی دەردخوار داین.
برین؛
لە فۆڕمێکی نوێ خۆی نیشاندا و
ئەهریمەن بووە ناونیشانی دوو گەڕیدە.

زەمەنێکە
ئاینخوازان؛
دەماندەنە دەستی قەدەر و
مرۆڤە ماددیەکان دەمانخەنە ناو قتوو.
بازرگانەکان؛
ئەندامەکانی لاشەمان دەفرۆشن و
کارگەکان؛
وەک ماددە کیمیاویەکان بۆ هەمیشە بەکارمان دەهێنن.
سەرمایەدارەکان دەمانکەنە کاڵا و
تەلەڤیزیۆنەکان وەک ئایکۆنێک لێمان دەڕوانن.
مرۆڤە تۆتالیتارەکان سەرخۆشمان دەکەن و
پڕۆلیتارەکان بە داس و پەڕۆی بۆگەن برینمان دەپێچن.

ئەو ڕۆژانەی؛
مرۆڤەکان لە پێناو پەیامی ئایندا
پستی ئەسپەکانیان هەڵدڕی و
قەدەری سپی ڕووبارەکانیان بە شینایی ئاسمان سپارد،
ئێمە لەژێر باراندا دەگریاین.
ئەو کاتانەی؛
مرۆڤەکان بۆ تێگەیشتن لە پەرتووکە ئاسمانیەکان
چوونە ناو جەنگێکی خوێناوی و
بە خەتی بزماری کلێسەکانیان سوور کرد،
ئێمە لەسەر هەورەکان خۆمان دەشاردەوە.

هەموو ئەوەی ویستمان
ژیانێک لە مەککە و شەو و ڕۆژێک لە شام،
ئاخر؛
غوربەت تەنها مەنزڵگەی ئێمە نەبوو،

ئێوەش دەهاتنە سەر رێگەی کاروانچیەکان.
ئێمە؛
بێزارین لە ژیانی ماددیەت،
کارگە بۆگەنەکان هەناسەیان بڕین،
ئەگەر ژیان؛
کێشمەکێشی نەوێت و
ڕووی دووبارە بوونەوەی هەبێت،
ئەو کتێبانە لە کۆڵ دەکات کە ئێوەی گریاند،
ئەو مر□قانە لە باوەش دەکات کە شۆرشگێری بووە ناسنامەیان.

ژیان؛ لە کۆتاهەمین نەفەسی خۆیدا،
پێتان دەلێت:
بە نەفرەت بن عەزازیلە ماددیەکان،
بە نەفرەت بن فۆڕمە مۆدێرنەکان.

ئەحمەد حاجی سامی

سێ هۆنراوە بۆ مناڵان … . . ئاکۆ محمەد سابیر

پێویستە نوسین بۆمنداڵان بەپێی خواست و ئارەزوی منداڵان بێت ،

نەک بەپێی پێویستی نوسەران . مەکسیم گورکی.

ئاکۆ محەمەد سابیر

میوان

پشیلە جوانەکەی کۆڵان
وەرە بۆماڵی خۆمان
میاو میاو ی چیتە
دەزانم زۆر برسیتە
دایکم چێشتی لێناوە
بەشی تۆشم داناوە
ئای چەند نەشمیلەو جوانی
بچوکترین میوانی
هەرگیز ئازارت نادەم
کلک و گوێچکەت بانادەم
لەسەر بانی ماڵەکەم
جێی پشوت بۆ ساز دەکەم
دەی خۆت هەڵدە باوەشم
خنجیلانەی چاو گەشم

-————

ژمارە ی گوێزەکان

نۆ دانە گوێزم ڕیزکرد
دوو سمۆرە دەست برد
هەریەکەو دانەیەکیان برد
من زانیم برسیانە
دڵخۆش بووم هیچم نەکرد

قەلێکش لە کولانە کە
سەری هێنایە دەرێ
وتی کیژە جوا نە کە
برسیمە گوێزم بە رێ
دوو دانە گوێزم پێدا
یەکسەر خواردی قوتیدا
خۆشم یەک دانەم شکان
کاکڵە کەیم دا کرمان
منداڵە خۆشەویستەکان

ئێستا دە پرسم لێتان ؟
ئە وگوێزانەی پێم ماون
لەگیرفانما دامناون
دەزانن چەند دانە یە؟
بینوسن بە ژمارە یە

پشیلەلەکە

پشیلەکە پشیلەکە
پشیلە بچکۆلەکە
وەرە ژورێ خێراکە
ئێوارەیە ، دە ی ڕاکە
دای دەخەم دەرگاکە
پشیلەکە پشیلەکە
پشیلە بچکۆلەکە ە
ئەوەچیتە ئە وەچیتە
وابزانم برسیتە
خەپە گیان خەپە گیان
هانێ شیرهانێ نان
دەی بازدە چاو گەشم
خۆت هەڵدە باوەشم
پشیلەکە پشیلەکە
پشیلە بچکۆلەکە

..ئاکۆ محمەد سابیر